

ΜΑΡΙΟΥ ΜΠΕΓΖΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ

1. Ο κόσμος τῆς ἀλλαγῆς

Όταν κανείς παίρνει στὰ χέρια του ἓνα νεανικό φοιτητικό περιοδικό και ξεφυλλίζοντάς το βρίσκει μέσα στίς στήλες του ἓνα ἄρθρο μὲ θέμα «Ἐκκλησία και Ἄλλαγή» ὁπωσδήποτε θὰ πάρη μιὰ ἀπὸ τίς δυὸ πιθανὲς στάσεις, ἢ θὰ προσπεράσῃ ἀδιάφορος ἢ θὰ σταματήσῃ μὲ περιέργεια ψάχνοντας και ἐλπίζοντας νὰ βρῆ λύση στὸ πρόβλημα. Τὸν ἀδιάφορο ἀναγνώστη δὲν θὰ τὸν ικανοποιήσῃ διότι ἀπλούστατα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντά του και τὸν κόσμο τῆς καθημερινῆς του ἀναστροφῆς και ἀσχολίας· τὸν ἐνδιαφερόμενο πάλι θὰ τὸν ἀπογοητεύσῃ τὸ γεγονός ὅτι δὲν θὰ ἔχῃ μιὰ «συνταγή» ὡς λύση και πολὺ πιθανὸν νὰ τὸν κουράσῃ τὸ ὅτι θὰ διαβάξῃ πολλὰ γνωστὰ πράγματα — ἴσως ἀπὸ ἄλλη σκοπιὰ — πού περισσότερο θὰ τὸν προβληματίσουν.

Ἀκριβῶς αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς μας, δηλ. ὁ προβληματισμὸς και ἡ ἀνησυχία. Λύσεις μποροῦμε νὰ φτιάξουμε μὲ εὐκολία και νὰ τίς συζητήσουμε στοὺς κύκλους μας ἢ νὰ τίς γράψουμε στὰ χαρτιά μας. Ὁ εὐκολὸς δρόμος δὲν εἶναι πάντοτε και ὁ ἀσφαλής. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται εἶναι ἡ ἀνησυχία, τὸ ἐνδιαφέρον, μιὰ ζωντανὴ και θετικὴ συμμετοχὴ στίς ἀναζητήσεις τῶν ἡμερῶν μας μὲ ὀψευθυνότητα και εὐλικρίνεια.

Τὸ γραπτὸ αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ εἶναι μιὰ σοβαρὴ συμμετοχὴ στίς ἀνησυχίες τοῦ καιροῦ μας και τῆς ἡλικίας μας. Δὲν εἶναι, λοιπόν, παρὰ μιὰ συμμετοχὴ και μιὰ κοινωνία. Ἡ ἀπόκριση τῆς ἐκκλησίας στὸ αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἡ ἀνησυχία στὴν ὁποία κοινωνοῦμε και συμμετέχομε ὅλοι μας, γατί οἱ περισσότεροί ἀπὸ ἐμᾶς τὸ νοιώσαμε και τὸ νοιώθουμε και πιστεύω πὼς δοκιμάσαμε ὀρισμένες φορές πικρία και ἀπογοήτευση· ὀρισμένοι ὠδηγήθηκαν σὲ ἀρακιές λύσεις, ἄλλοι πάλι ἀρκέστηκαν σὲ δικανικὲς δικαιολογίες, ἐνῶ ἀρκετοὶ ἀνησυχοῦν εὐλικρινά. Μιὰ ἀπόπειρα ὀρθῆς τοποθέτησης τοῦ προβλήματος αὐτοῦ θὰ ἐπιχειρήσουμε στίς παρακάτω γραμμές.

Ἐνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἐποχῆς μας και τῆς ἡλικίας μας εἶναι ἡ Ἄλλαγή. Ἄν κανεὶς θελήσῃ νὰ προσέξῃ καλύτερα τὸ κόσμο μας θὰ διαπιστώσῃ ὅτι τὸ αἴτημα γιὰ ἀλλαγή κατέχει καιρία θέση μέσα στίς ἀνησυχίες και ἀναζητήσεις τοῦ σημερινοῦ — ἰδίως — ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ζῆ μέσα σὲ ἓνα κόσμο συνεχῶς ἐναλλασσόμενο.

Ἡ Ἄλλαγή ἔχει ἐνοικολογηθῆ μὲ τὸ νόημα τῆς προόδου και τῆς ἐξελίξεως και ὁ ὅρος αὐτὸς κατανοεῖται ὡς πορεία πρὸς τὰ ἐμπρὸς πού θὰ προσφέρῃ κάτι τὸ καλύτερο και ὁπωσδήποτε καλύτερο ἀπὸ ὅ,τι εἶναι τὸ σημερινὸ και τὸ χθεσινόν· ἔτσι, τὸ κριτήριον τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἡ βελτίωση και ἡ πρόοδος.

Τὸ αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς εἶναι τὸ πιδ ἐλπιδοφόρο μήνυμα τῆς ἐποχῆς μας και συνάμα τὸ πιδ κρίσιμο πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζομε. Οἱ νέοι φοιτηταὶ εἴμαστε ὁ ἐμφυχὸς φορέας τῆς ἀλλαγῆς, γατί ζοῦμε ἐντονα τὸ κόσμο και ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ μετατρέψουμε τὰ ὄνειρα σὲ πραγματικότητα. Ἀκόμη ἡ φορὰ πρὸς ἀλλαγή εἶναι ἡ καλύτερη ἐπιβεβαίωση ὅτι ὑπάρχει ἀληθινὴ ζωή, γατί τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς εἶναι ἡ κίνηση και ἡ ἀλλαγή συνιστᾷ κίνηση.

Ἔτσι κατανοεῖται τὸ ὅτι ἡ ἀλλαγή εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς και οἱ νέοι εἶναι οἱ πρῶτοι δέκται και πομποὶ αὐτῆς τῆς καταστάσεως, γατί ἀπὸ τὴν ἴδια του τῆ φύση ὁ νέος ἀνθρώπος εἶναι ἡ ζωὴ στὴν καλύτερὴ τῆς ἐμφάνιση πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ προοδευτικότητα σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ γηρατειὰ πού τὰ διακρίνει ἡ συντήρηση τῶν κεκτημένων.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐρχεται στὴν ἐπιφάνεια τὸ ἐρώτημα: ποιά εἶναι ἡ ἀπόκριση τῆς ἐκκλησίας στὸ αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς; δταν ὁ κόσμος μας ζῆ σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀλλαγῆς ἡ ἐκκλησία τί μπορεῖ και τί ὀφείλει νὰ κάμῃ; ὀφείλει νὰ ἐναντιωθῆ; μήπως νὰ ἀκολουθήσῃ; μήπως νὰ ἡγηθῆ ἢ τί ἄλλο μπορεῖ νὰ κάμῃ;

Γιὰ νὰ βρῆ ἀπάντηση τὸ ἐρώτημα αὐτὸ πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμε στὴ σκέψη μας ἓνα δρόμο σωστό. Αὐτὸ τὸ γραπτὸ θὰ χαράξῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς σωστοὺς δρόμους και θὰ εἶναι εὐχρῆς ἔργον ἂν πάλι ἀπὸ τὴν ἴδια στήλη φανοῦν και ἄλλοι δρόμοι, ἀντίθετοι ἴσως, ἀλλὰ περισσότερο σωστοί.

Ὁ δικὸς μας δρόμος θὰ ἀκολουθήσῃ τρία βασικὰ σημεῖα: Τὸ πρῶτο σημεῖο εἶναι μιὰ ἐξέταση τῆς ἀλλαγῆς στὸν κόσμο μας, ὡς πρόβλημα μὲ δεδομένα και ζητούμενα. Τὸ δεύτερο σημεῖο θὰ εἶναι μιὰ σπουδὴ τῆς ἀλλαγῆς μέσα στὴν ἐκκλησία, δηλ. πὼς ἡ ἐκκλησία νοιώθει τὴν ἀλλαγὴν, και τὸ τρίτο σημεῖο θὰ καταλήξῃ νὰ προσδιορίσῃ τὸν τρόπο τῆς συναντήσεως κόσμου και ἐκκλησίας πάνω στὸ θέμα τῆς ἀλλαγῆς, δηλ. τὴν πραγμάτωση αὐτῆς τῆς ἐπαφῆς. Ἐκεῖ πιά θὰ μπορέσωμε νὰ δώσωμε τὴν ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα πού θὰ θέσωμε παραπάνω.

Προηγουμένως ἀναφερθήκαμε στὴν ἀλλαγή μέσα στὸ

κόσμο μας με γενικές διαπιστώσεις, τώρα όμως θά κάνομε λόγο ειδικώτερα και πού συγκεκριμένα για τὸ φαινόμενο αὐτὸ καὶ μάλιστα θά περιγράψομε τόσο τὴν προβληματική πού γεννᾶ ἢ ἀλλαγὴ, ὅσο καὶ τὴς λύσεις πού ἐδόθησαν.

Ἡ ἀλλαγὴ ξεκινᾶ ἀρχικὰ ἀπὸ τὴν τεχνολογικὴ ἐξέλιξη, ἡ ὁποία προχωρεῖ ραγδαία στὸν αἰῶνα μας. Ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς λειτουργίας καὶ δομῆς τοῦ σημερινοῦ κόσμου εἶναι ἡ μηχανή, ἡ ὁποία ἕως ἐνῶ λύνει ὄρισμένα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται ταυτόχρονα νὰ μᾶς φορτίσῃ μὲ ἄλλα δυσεπίλυτα.

Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ ὁδηγεῖ στὴν οικονομικὴ εὐημερία. Ἡ μηχανοποίηση τῆς ζωῆς ἀπαιτεῖ χρῆση περισσοτέρων καὶ τελειότερων τεχνικῶν μέσων καὶ ἡ ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ στόχου, δηλ. ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τελειοποιημένου εργαλείου μᾶς προβληματίζει ἀπὸ ἄλλες πλευρές.

Ἀντανάκλασις αὐτῆς τῆς βασικῆς προόδου εἶναι καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνακατάταξις πού σημαίνει ὅτι μεταβάλλονται οἱ δομὲς τῆς κοινωνίας. Ἡ γυναίκα ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὴ δουλειὰ τοῦ νοικοκυριοῦ καὶ τὸ παιδί χειραφετεῖται ἀπὸ τὴν κηδεμονία τῶν γονέων· αὐτόματα ἡ ἀλλαγὴ μὲ τὸ τρόπο αὐτὸ μπαίνει μέσα στὴν οἰκογένεια καὶ γεννᾶ μὴ νέα προβληματικὴ. Ὅταν ἡ μηχανὴ ἐργάζεται στὴ θέση καὶ στὸ χρόνο ἐργασίας ἑνὸς ἀνθρώπου, τότε ὁ ἀνθρώπος ἔχει χρόνο, διάθεση καὶ χρήμα νὰ ἀπαιτήσῃ περισσοτέρη ψυχαγωγία καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ ποικιλότροπα τὴς ἀπαιτήσεις του. Ὁ τρόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀναπαύσεως μετεβλήθησαν. Ἡ ἀστυφιλία γέννησε τὰς μεγαλοπόλεις μὲ τὴς ἀνέσεις καὶ τὰ καυσαέρια.

Φυσιολογικὴ συνέπεια αὐτῆς τῆς κοινωνικῆς ἀνακατάταξεως εἶναι ἡ πολιτιστικὴ κρίσις. Ἡ κίνησις τῶν ἰδεῶν, ἡ σκέψις καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν βιομηχανοποιημένη κοινωνία καὶ μὲ ἀγωνία ἐκφράζονται τὴς ἀνησυχίας τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Οἱ θεοοὶ τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος, τῆς θρησκείας κλονίζονται· οἱ δομὲς καὶ τὰ σχήματα, τῆς σκέψεως ἀλλάζονται· τὰ πάντα ἀναχωνεύονται μέσα στὸ καμίνι τῆς ἀλλαγῆς. Καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἐδῶ στὴν πατρίδα μας δὲν ζοῦμε—τουλάχιστον τόσο ἔντονα — αὐτὴ τὴν κρίση, στὸ ἐξωτερικὸ ὅμως ἰδίως στὴς ὀνομαζόμενες καταναλωτικὲς κοινωνίες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ὑπάρχει συνεχῆς δόνησις· ὁ κόσμος μας μοιάζει μὲ ἕνα ἡφαίστειο· ἂν ἡμεῖς εἴμασθε ἀπέναντι ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἡφαίστειο, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι μποροῦμε νὰ ἀδιαφοροῦμε, γιατί τίποτε δὲν μᾶς ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὴς πιθκνές του ἐκρήξεις. Ἐκγράσεις αὐτῆς τῆς καταστάσεως ἔχομε στὴ τέχνη, στὴ φιλοσοφία, στὴ λογοτεχνία, στὴ μουσικὴ πού ὄλες μαζί ἀλλὰ καὶ κάθε μὴ χῶρια μὲ τὸ δικὸ τῆς τρόπο διαδηλώνουν τὴ θεμελιωδότητά καὶ ριζικότητα τῶν καιρῶν μας.

Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο ὀφείλει νὰ κατανοηθῇ ἡ κρίσις τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν ἐποχὴ μας. Θὰν μποροῦσε κανεὶς νὰ πῇ ὅτι διακρίνονται δύο ρεύματα μέσα σὲ αὐτὴ τὴ κρίσις: τὸ κοσμικὸ καὶ τὸ θρησκευτικὸ. Ἡ κοσμικότης καὶ ἡ θρησκευτικότης φαίνονται νὰ ἐμπλέκονται στὴ κίνησις αὐτὴ τοῦ καιροῦ μας καὶ ἡ κάθε μὴ ἀπὸ τὴς δύο αὐτῆς τάσεις νὰ ἔχῃ τὸ δικὸ τῆς τρόπο. Ἀξίζει, λοιπόν, διεξωδικώτερα νὰ τὴς παρακολουθήσομε.

Ἡ κοσμικότης εἶναι ἕνας ὁρος πού θά μπορούσε νὰ ἐννοιολογηθῇ μὲ τὸ νόημα τῆς ἀρνήσεως τοῦ χριστιανισμοῦ· ὁ ἀνθρώπος ὁ ἀποκαλούμενος «κοσμικός» εἶναι ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἀρνεῖται τὴν ἐκκλησία, βλέπει τὸν ἑαυτὸ του ἀποδεσμευμένο ἀπὸ τὴν θρησκεία καὶ τὴν ἠθική καὶ

ζῆ τὸ κόσμο του σὲ μὴ στάση ἀρνήσεως τοῦ Θεοῦ· ὁ κοσμικός ἀρνεῖται τὴς παραδεδομένες καὶ παραθεωρημένες μορφῆς θρησκευτικότητος, ἀπορρίπτει τὰ σχήματα καὶ τὴς γραμμὲς τοῦ ἥθους καὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας ἀποτινάξει κάθε δεσμὸ μὲ τὸ παρελθὸν καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ χθὲς, πού τὴν ἀποκαλεῖ θρησκεία· βλέπει τὴν ἀλλαγὴν σὲ διάστασις καὶ ἀντίθεσις πρὸς τὸν Χριστιανισμό, πού τὸν θεωρεῖ ἀπλῶς ἕνα κατεστημένο θρησκευτικῆς χροιάς.

Ἡ θρησκευτικότης ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ φαίνεται— ἢ θά μπορούσε νὰ φαινόταν — σὰν μὴ συντήρησις τοῦ παρελθόντος καὶ τίποτε περισσότερο· αὐτὴ ὅμως ἡ συντήρησις ἔχει διαφόρους βαθμοὺς ἀντοχῆς στὴν πραγματικότητά τῆς ἀλλαγῆς καὶ ἔτσι ἔχομε τὴν ὑποδιαίρεσις σὲ «συντηρητισμὸ» καὶ «προοδευτισμὸ». Οἱ «συντηρητικοί» εἶναι ἀνένδοτοι ἐνῶ οἱ «προοδευτικοί» εἶναι ἐνδοτικοὶ στὸ ρεῦμα τῆς ἀλλαγῆς· οἱ πρῶτοι προσπαθοῦν νὰ περισώσουν τὸ κέλυφος τοῦ παρελθόντος ἀπὸ τὴν ταραχὴ τοῦ παρόντος, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πάλι ἐπιχειροῦν νὰ πραγματώσουν τὸν πυρῆνα τῆς παραδόσεως μέσα στὸ χάος τοῦ καιροῦ μας.

Ὅλοι μας — χωρὶς νὰ ἐξαιρηθῆται οὔτε αὐτὸς πού γράφει αὐτὰ — ἀνήκουμε σὲ μὴ ἀπὸ αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἀνθρώπων γιατί ὅλοι μας ἀντιμετωπίζομε τὸ πρόβλημα τῆς ἀλλαγῆς· ἡ διαφορὰ μας εἶναι στὸ γεγονός ὅτι ἡ συνειδητοποίησις αὐτοῦ τοῦ προβλήματος διαβαθμίζεται καὶ ποικίλλει στὸν καθένα μας.

Ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία εἶναι ὁ προβληματισμὸς ὅλων μας καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τοῦ ἀρθροῦ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ. Τὸ κριτήριον ἐπιτυχίας αὐτοῦ τοῦ χαρτιοῦ ἔρρισκεται στὸ ἐὰν θά κατακριθῇ καὶ θά προκαλέσῃ ἀντίδραση μὲ σκοπὸ τὴν συζήτησις καὶ τὴν διεγερσὴ τοῦ ενδιαφέροντος. Μόνον μὲ τὸν ἀντίλογο σὲ ἕνα λόγο γεννιέται ὁ διάλογος καὶ ἔτσι προωθείται ἡ λύσις τῶν προβλημάτων πού σημαίνει σωστὴ τοποθέτησις τῶν ἐρωτημάτων μας, ἔκφρασις ἀνησυχίας καὶ ἐπαγρύπνησις τῆς πίστεώς μας, πού τότε ὁδηγεῖ στὴν μαρτυρία καὶ τὸ μαρτύριο.

Ἄς δοῦμε ὅμως τὴ συγκεκριμένη στάση τῶν δύο αὐτῶν ρευμάτων ἀπέναντι στὴν ἀλλαγὴ καὶ μετὰ θά ἐπιχειρήσομε μὴν ἀντικειμενικὴ κριτικὴ καὶ τῶν δύο.

Ἡ κοσμικότης βλέπει τὴν ἀλλαγὴν σὰν τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου μας καὶ ἐναποθέτει ὄλες τὴς ἐλπίδες στὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον διαγράφοντας μὲ ἀποστροφὴ τὸ παρελθόν. Ἐνας μμητισμὸς τοῦ συρμοῦ, μὴ ἄλογος παρακολούθησις κατὰ πόδας κάθε τι τοῦ νέου καὶ τοῦ «σύγχρονου» εἶναι τὰ διακριτικὰ αὐτῆς τῆς κινήσεως. Ὁ ἀνθρώπος ἀνεργάτιστος κατανατὰ οὐραγὸς τῆς ἀλλαγῆς καὶ στὸ ὄνειμα τῆς προόδου ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν του. Μία χαρακτηριστικὴ εἰκόνα μᾶς δίδει τὸ νέο παιδί πού μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ἀνεσιότητος ξεκινᾶ μὲ μὴ φυγὴ ἀπὸ τὸ σπιτί του, συνεχίζει μὲ ἀντικοινωνικὲς ἐκδηλώσεις καὶ καταλήγει μοιραῖα στὰ ναρκωτικὰ καὶ στὴν ἀναζήτησις ἐπίγειου παράδεισου μέσα στὴ θολὴ ἀτμόσφαιρα τῶν ψευδαισθήσεων καὶ τοῦ ὄνειρου. Ἡ κοσμικότης προσβλέπει στὴν ἀλλαγὴν μὲ μοιρολατρία καὶ παθητικότητα καὶ στὸ τέλος τὸ πᾶν φαίνεται σὰν ἕνα τραγικὸ μηδενικὸ.

Ἡ θρησκευτικότης εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη πρὸς τὴν κοσμικότητα καὶ ἐνῶ ἡ μὴ δέχεται τὴν ἀλλαγὴν, ἡ ἄλλη πάλι τὴν ἀρνεῖται κατ' ἀρχήν, γὰρ νὰ ἀρχίσῃ ἔπειτα νὰ δοκιμάζῃ τὴν ἀντοχὴ τῆς σὲ αὐτὴ τὴν ἀρνή-

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 10)

τοὺς χωλαίνει στὸ γεγονός τῆς ἀπουσίας τῶν θεολογικῶν κριτηρίων τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν μέσα στὴν παράδοση καὶ μαρτυροῦνται στὰ κείμενα τῶν μαρτύρων τῶν παραδόσεων, τ.ἔ. τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ βιοῦται καθημερινὰ καὶ συγχρονισμένα στὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βρεθῆ ἀπόκριση στὸ αἶτημα τῆς ἀλλαγῆς, οὔτε μὲ τὸν Ρωμαιοκαθολικὸ συντηρητισμὸ, οὔτε μὲ τὸν Διαμαρτυρόμενο φιλελευθερισμὸ, γιατί ἀπουσιάζει ἡ ἀλήθεια τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, ἀπουσιάζει ἡ Ὁρθοδοξία ἡ ὁποία προσφέρει τὴ δυνατότητα μιᾶς ἄλλης «κοινῆς» θεωρήσεως τῆς ἀλλαγῆς καὶ ποὺ ἐκπροσωπεῖ τὴν μόνη ἀληθινὴ ἀπόκριση τῆς ἐκκλησίας στὸ αἶτημα τοῦ σημερινοῦ κόσμου μας γιὰ ἀλλαγὴ.

Τὸ πρόβλημα «Ἐκκλησία καὶ Ἀλλαγὴ» ἔγινε πιά συγκεκριμένο στὸ πρῶτο σημεῖο τῆς παρουσιάσεώς του. Οὔτε ἡ Κοσμικότητα οὔτε ἡ Ἐρησκευτικὴ ἀποκρίνεται στὸ κόσμον μας ποὺ ἀπαιτεῖ ἀλλαγὴ. Ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι νὰ δοῦμε πιά στὸ ἐπόμενο σημεῖο ποιά εἶναι ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀλλαγὴ, ποιά εἶναι ἡ Ἀλήθεια τῆς Ἀλλαγῆς καὶ — μιλόντας κυριολεκτικὰ — ποιά εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία τῆς Ἀλλαγῆς. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ ἀπασχολήσῃ τὸ προσεχές ἄρθρον αὐτῆς τῆς στήλης.